

Læringsmål

- Når du har arbeidet med dette kapitlet, skal du kunne
- gjenkjenne viktige kjennetegn og virkemidler i fagartikler
 - skrive en fagartikkel
 - vite i hvilke sammenhenger det er nyttig å bruke fagartikler
 - bruke ulike kilder til å finne bakgrunnsinformasjon og sette opp en kildeliste

Fagartikkel

Objektiv: å se en sak fra flere sider

Subjektiv: å se en sak bare ut fra sitt eget ståsted

Publisere: gjøre kjent ved for eksempel å trykke eller utgi i bok eller magasin

Artikler er saklige tekster som har ett tema i fokus. De kan være objektive eller subjektive, men de er alltid faktabaserte. Det betyr at temaet i artikkelen er hentet fra virkelighetens verden. Som navnet sier, tar fagartikkelen for seg et faglig tema.

Når du skriver en fagartikkel, er det gjerne fordi du ønsker å informere andre om et emne som du selv har kunnskap om. I skolebøker finner du mange fagartikler, fordi denne sjangeren egner seg godt når målet er at leseren skal lære noe nytt om et tema. Som elev har du sikkert skrevet fagtekster, og da er det som oftest læreren og medelever du skriver for. Kanskje kan teksten også publiseres på skolens hjemmeside eller for eksempel på en blogg. På den måten kan du nå ut til mange med kunnskapen din.

Hvor en fagartikkel blir publisert, kommer an på hva den handler om, og hvem den er skrevet for. En artikkel om turisme kan passe i et reisemagasin eller i en avis, en artikkel om mote kan passe i et ukeblad eller et magasin, mens en artikkel om ufo for eksempel kan passe i et vitenskapsmagasin.

◀ Regine Leidland vant konkurransen *Unge Forskere* i 2012 med sitt forskningsprosjekt om hvordan det var å leve på 1800-tallet. Større forskningsartikler blir ofte forkortet og publisert som fagartikler i tidsskrifter eller magasiner. Slik kan stoffet nå ut til mange flere lesere.

Eksempeltekst

Før du leser: Ta et BIO-blikk på teksten. Hva tror du teksten handler om? Hva kan du om dette temaet fra før?

Mens du leser: Skriv ned ord du ikke forstår.

Ufo – fantasi eller fakta?

Fenomenet ufo (uidentifisert flygende objekt) er noe mange mennesker er opptatt av. Hva ufo egentlig er, vet vi ikke sikkert. Mange tror det er farkoster som kommer fra fremmede planeter med skapninger om bord som vil se hva vi driver med på jorda.

Ufoer blir gjerne beskrevet som lyspunkter som beveger seg gjennom lufta, og som det ikke finnes en umiddelbar logisk forklaring på. Det meldes om ufo-observasjoner fra hele verden, flere tusen hvert år. Hvordan forklarer forskere hva ufoer er?

Naturlig forklaring på mange observasjoner

De fleste ufo-historiene finnes det naturlige forklaringer på. Ballonger, fly, helikoptre, raketter, satellitter, naturlige himmellegemer eller andre naturfenomener er ofte grunn til lys som flytter seg på himmelen. Det kan også være topphemmelige militære aktiviteter som forårsaker det som tolkes som ufo-observasjoner. Noen ganger er det rett og slett noen som har det morsomt med å lure folk til å tro at de har sett en ufo.

Mennesker har sett mystiske fenomener på himmelen gjennom alle tider, men den moderne interessen for ufo ble vakt i 1947, da amerikaneren Kenneth Arnold hevdet at han hadde sett en «flygende tallerken» over staten Washington i USA. Senere samme år ble interessen enda større da man mente at en ufo hadde styrtet ved Roswell i staten New Mexico i USA. Denne hendelsen er det mange som fremdeles tror på. I 1994 offentliggjorde US Air Force dokumenter som viste at hendelsen skyldtes en topphemmelig overvåkningsballong som styrtet under et uvær. Denne forklaringen er det mange som ikke tror på.

Ufo i Norge

Det har vært gjort mange ufo-observasjoner i Norge også. Mest kjent er kanskje «ufo-bygda» Hessdalen i Sør-Trøndelag, der det har vært gjort mange observasjoner siden begynnelsen av 1980-årene. Her har mange mennesker sett lysfenomener på himmelen. I 2007 fant forskere ut at det skjer en slags forbrenningsprosess i lufta over Hessdalen, og at det er gasser som forårsaker lysfenomenene.

Professor Bjørn Gitle Hauge ved Høgskolen i Østfold har gjennom flere år jobbet med å finne ut av hva som skjer i Hessdalen, og han forklarer det på denne måten:

«Vi vet nå at lysfenomenet oppstår i en forbrenningsprosess, der hoveddelen består av oksygen og nitrogen, og vi har gjort beregninger som viser at også grunnstoffet natrium finnes med i prosessen.» (Tønset 2007)

Likevel er det fremdeles et mysterium hvorfor disse forbrenningsprosessene skjer akkurat i Hessdalen.

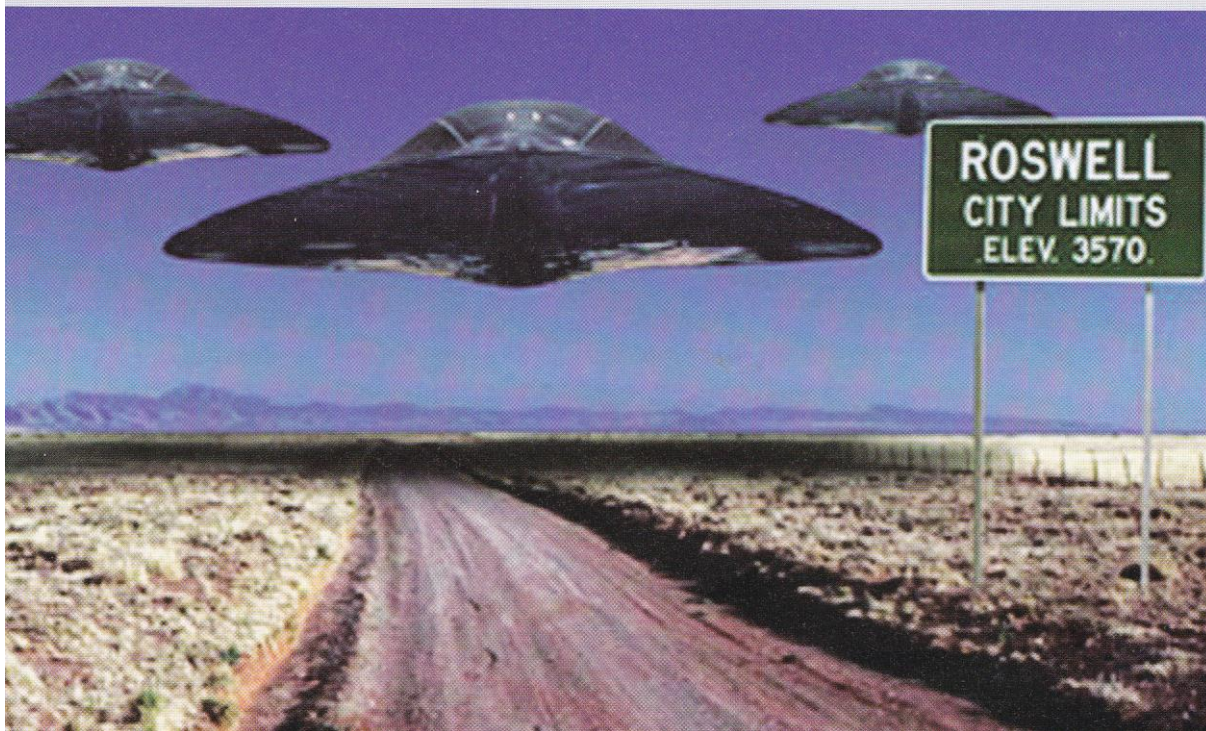
Forskere som har prøvd å finne ut av fenomenet, har fremdeles ikke greid å bevise hva alle ufo-observasjonene skyldes, så det er fortsatt et åpent spørsmål hva som ligger bak de uforklarlige fenomenene verden over.

Anne-Grete Fostås

Kilder:

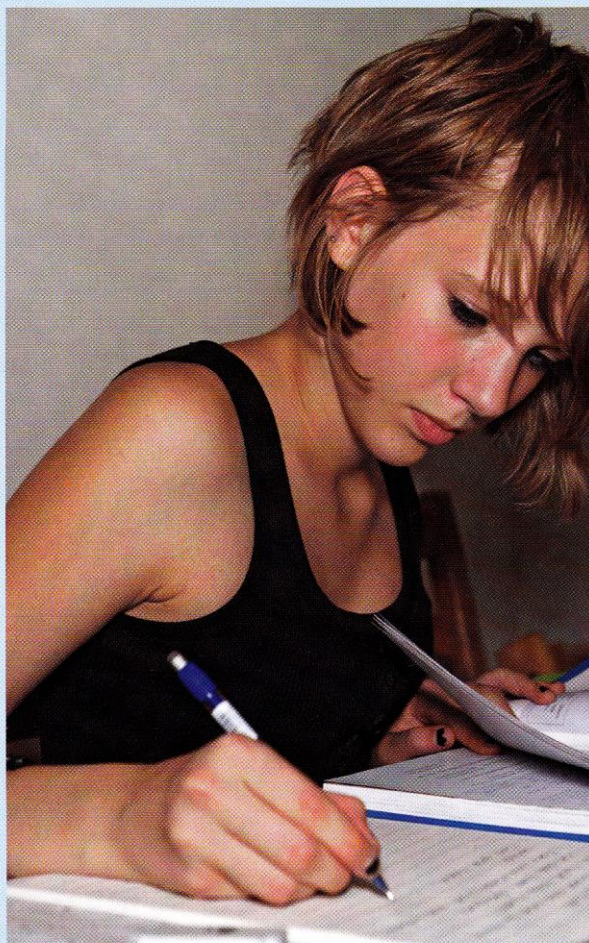
Tønset, Geir. 2007. «UFO-mysteriet løst i Hessdalen». Addressa. <http://www.addressa.no/nyheter/sortrondelag/article896060.ece>. Lest 01.05.2012 kl. 17.30

Etter at du har lest: Finn ut hva ordene du har notert, betyr. Bruk ordbok, spør noen, eller sjekk på Internett. Etterpå leser du teksten en gang til. Hvordan er det å lese teksten nå? Diskuter.

OPPGAVER

- 1
 - a Skriv ned fem faktautsagn du finner i teksten på forrige oppslag.
 - b Skriv ned de utsagnene i teksten som støtter at det kan finnes ufoer. Skriv så ned de utsagnene som støtter at det ikke finnes ufoer. Bruk gjerne et tokolonne-skjema.
 - c Hva ønsker forfatteren av fagartikkelen å oppnå med teksten?
 - d Er teksten subjektiv eller objektiv? Begrunn svaret ditt.
- 2 Ble du påvirket av å lese artikkelen om ufoer? Hva er din mening om fenomenet? Skriv en kort tekst. Du kan for eksempel starte slik: Jeg mener at ufo er ... fordi ...
- 3 Gå sammen to og to.
 - a Dere skal gjennomføre en tekstsamtale om «Ufo – fantasi eller fakta?».
 - b Forbered samtalen hver for dere. Gå fram slik: Tegn opp et tokolonnenotat i kladdeboka di eller på pc, slik som tokolonnenotatet på side 000, og fullfør setningene.
 - c Sitt sammen to og to og gjennomfør tekstsamtalen.

Å skrive fagartikkel

Når du skal skrive en fagartikkel, er det viktig å huske på at det er fakta som skal presenteres, ikke dine personlige meninger. Likevel er det fullt mulig å kommentere fakta du presenterer. Da er det viktig at det kommer klart fram hva som er fakta i saken, og hva som er dine egne kommentarer.

Hvem skriver du til?

Målgruppe: de du vil skal lese og forstå teksten din

Siden formålet med en fagartikkel er å informere leseren om et tema, må du passe på at det du tar med av innhold, og måten du skriver på, passer for målgruppen din.

TENK OVER

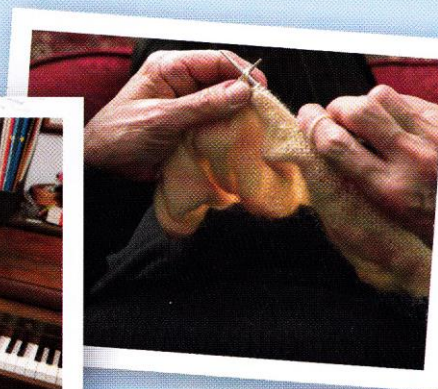
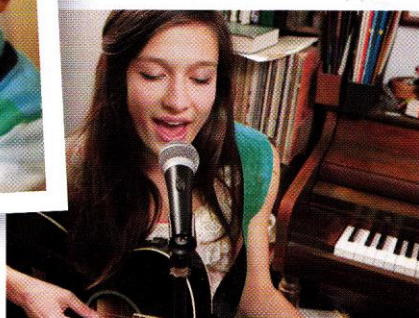
Hva er grunnen til at vi må tilpasse teksten etter det vi vet om mottakeren?

Kan leseren noe om temaet fra før? Eller skal du fortelle om noe som leseren ikke har kjennskap til? Hvis du skriver en tekst om ufo til en nettside for mennesker som er spesielt interessert i dette temaet, skriver du annerledes enn hvis du skriver om ufo i et magasin for mennesker som er skeptiske til fenomenet. På en nettside for ungdom skriver du på en annen måte enn hvis du henvender deg til personer som er mye eldre eller mye yngre enn deg.

Noen ganger vet du ikke så mye om leseren din, andre ganger er teksten ikke beregnet for noen spesiell gruppe lesere. Da må du velge en presentasjonsmåte som kan treffe mange ulike mottakere. Til slike tekster er det lurt å velge ut det vi kan kalle basisinformasjon, altså det aller viktigste.

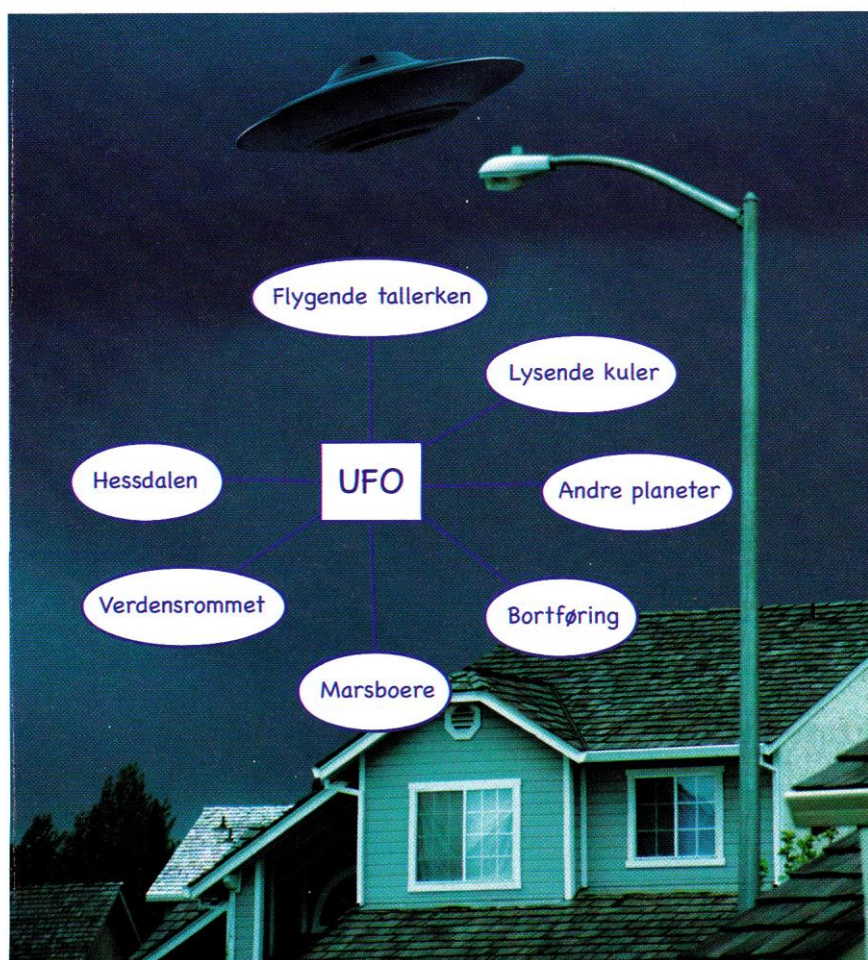
OPPGAVER

- 4 Studer bildene og bruk fantasien. Svar på spørsmålene:
 - a Hva tror du disse personene er interessert i?
 - b Hvilke tidsskrifter, aviser, nettsteder og magasiner tror du de ulike personene leser? Begrunn svarene dine.
 - c Diskuter med sidemannen: Hva blir forskjellig når du skriver en fagartikkel om en populær popstjerne hvis den er beregnet på de ulike personene på bildene?
- 5 Tenk deg at du skal skrive en fagartikkel om en kjent person. Det kan være en politiker, en historisk person, en musiker, en idrettsutøver eller en annen.
 - a Hvorfor vil du fortelle andre om denne personen?
 - b Hvor kan det passe å publisere en fagartikkel om denne personen? Begrunn svaret ditt.
 - c Hva må du passe på når du skriver for den målgruppen du ønsker å nå med denne fagartikkelen?

Å finne og systematisere informasjon

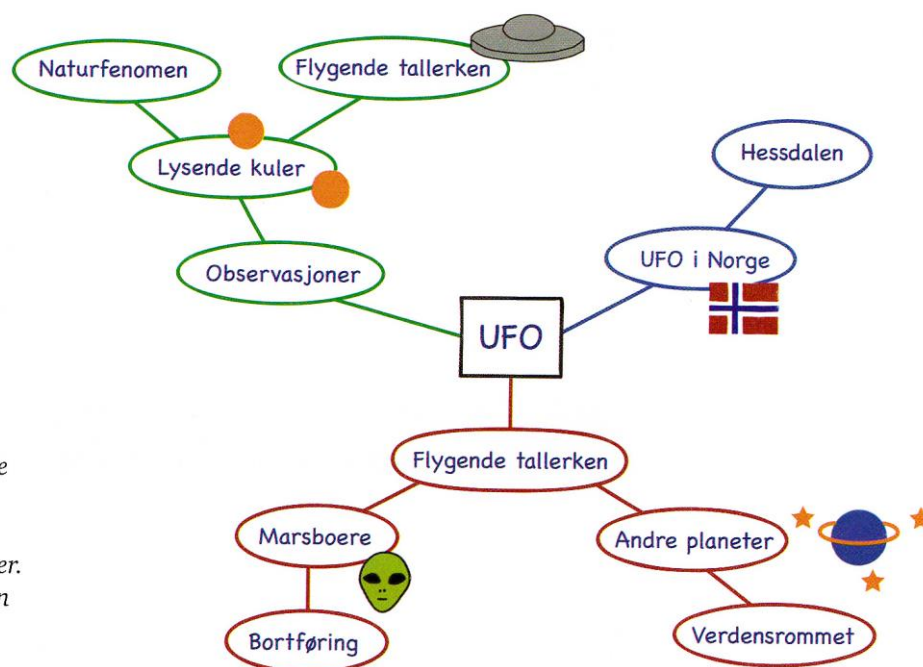
Før du begynner å samle stoff til en tekst, er det lurt å skrive ned alt du kommer på om emnet, uten å tenke på om du får bruk for det eller ikke. Hvordan du noterer ned ideene, er opp til deg. Mange synes det er oversiktlig å sette opp en liste, der de skriver alt de kommer på etter hvert som ideene dukker opp. En annen mulighet er å bruke et enkelt tankekart.

Hvis du skulle skrive en tekst ut fra tankekartet ovenfor, ville den blitt ganske rotete. Før du begynner å skrive, må du sortere og systematisere punktene dine. Det kan du for eksempel gjøre i et strukturert tankekart. Punkter som har noe felles, hører sammen. Forsøk å finne en overskrift som passer til hver samling av punkter.

Strukturert: ordnet

► Her er stikkordene som hører sammen, sortert og plassert sammen i ulike grener. Hver gren har fått sin egen farge.

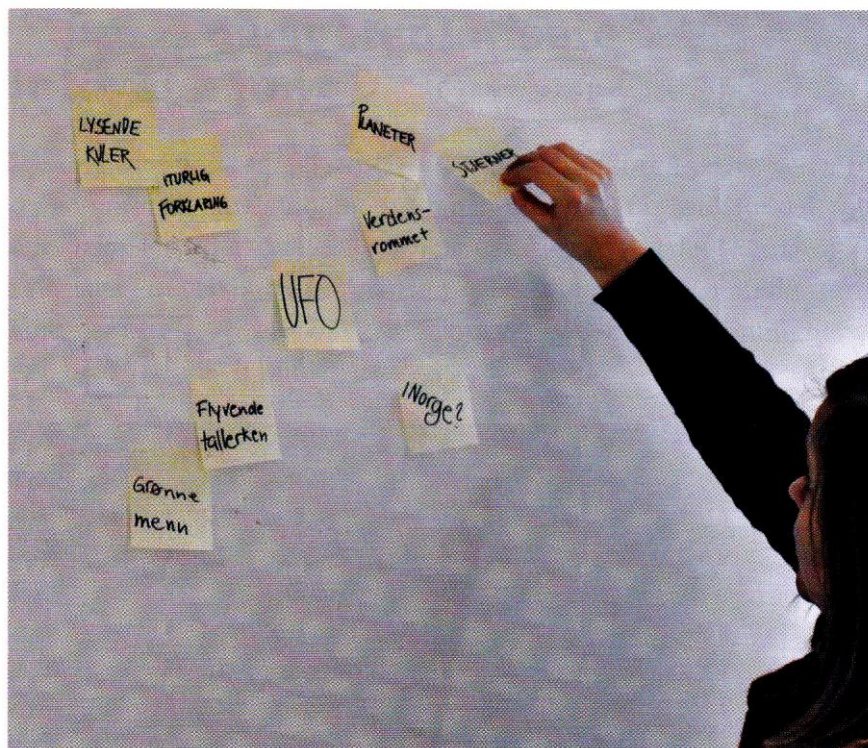

Nå er det på tide å velge ut de momentene du vil ha med i teksten. Hva du velger å ta med fra tankekartet, kommer an på hva slags tekst du har bestemt deg for å skrive, og hvem som er mottaker. Kan du mye om det du velger å skrive om, er det bare å begynne planleggingen av teksten. Er det momenter du kan mindre om, må du søke etter informasjon for å kunne skrive noe interessant.

OPPGAVER

- 6 Tankekart kan være en god strategi når du skal skrive dine egne tekster. Da setter du temaet du skal skrive om, eller standpunktet ditt til en sak i sentrum. Undertemaene eller argumentene du vil ha med, får hver sin gren ut fra sentrum. Før forfatteren av ufoartikkelen begynte å skrive, lagde hun et tankekart.
 - a Lag tankekartet til artikkelforfatteren.
Tips: Plasser hovedtemaet i sentrum av tankekartet og undertemaene på nivå 2.
 - b Skriv ned alt du kommer på om personen du valgte i oppgave 5. Velg hvordan du vil skrive ned momentene, for eksempel i et tankekart.
 - c Finn momenter som har noe til felles, og grupper dem inn i et strukturert tankekart.
 - d Tenk igjennom hva slags tekst du vil skrive, og hvem som skal lese den. Velg hvilke momenter du skal ha med, og skriv ned hva du må finne ut mer om. Bruk ulike kilder til å finne mer stoff til teksten din.

► Arbeider dere sammen om å forberede en tekst, kan gule lapper være et godt alternativ. En måte å gjøre det på, er at alle skriver ned sine ideer på lappene, en idé per lapp. Etterpå plasserer dere lappene etter tur. I etterkant blir dere enige om hvordan elementene skal sorteres.

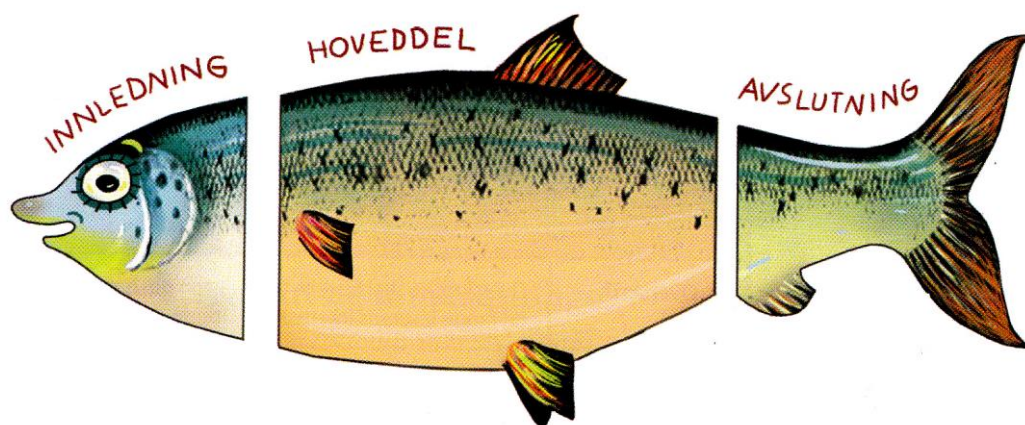
Å ordne stoffet i en disposisjon

Neste steg er å ordne momentene i den rekkefølgen du vil de skal komme. Det kalles å lage en disposisjon. Når du skal sortere momentene dine, kan det være lurt å sette det inn i et skjema som det nedenfor. Her skriver du inn de momentene du vil ha med, og setter dem opp i en rekkefølge som gir en god sammenheng i teksten. Her ser du disposisjonen til den fagartikkelen du leste om ufoer på side 000:

Innledning	Ufo = uidentifisert flygende objekt Hva er ufo?
Hoveddel	Mulige forklaringer Første ufo-observasjon og kjente ufo-historier Ufo i Norge: Hessdalen
Avslutning	Det er ikke mulig å bevise ufo

OPPGAVER

- 7 Gå tilbake til fagartikkelen om ufoer og finn igjen momentene fra disposisjonen.
- 8 Lag en disposisjon ut fra tankekartet du lagde om en kjent person i oppgave 6c.

▲ Denne fisken kjenner du kanskje fra før? Fisken er ofte brukt som en huskeregel for hvordan du kan bygge opp en tekst: i innledning, hoveddel og avslutning.

Oppbygging av fagartikler

Som de fleste saktekster består fagartikkelen av tre deler: innledning, hoveddel og avslutning. Hver del har sin funksjon for å gjøre teksten fullstendig. I tillegg er det viktig at teksten har en god overskrift.

Innledningen skal være kort og gi en presentasjon av det fagartikkelen handler om. På den måten forbereder du leseren på hva som kommer. Helst skal innledningen gi leseren lyst til å lese videre. Hvis du har en spesiell grunn til å skrive teksten, er dette stedet for å fortelle om det. Ofte avsluttes innledningen med et spørsmål som blir besvart i løpet av teksten.

Hoveddelen er den delen av teksten der du presenterer og viser de ulike sidene av temaet du skriver om. Her tar du med det du mener er viktig for å vise hva du har funnet ut om temaet, og du kan kommentere faktaopplysningene du har med.

Avslutningen er den delen der du oppsummerer teksten. I avslutningen skal det ikke komme noen nye opplysninger. Her skal du vise det du allerede har skrevet at du har funnet ut, og fortelle leseren hvilke svar du kom fram til.

Når leseren har lest avslutningen, skal han eller hun føle at de har fått svar på spørsmål i innledningen eller det de har lurt på underveis. De skal føle at de har lest en avsluttet tekst, og at de nå vet det de trenger å vite om emnet.

Du skal også ha en overskrift som gir leseren en pekepinn om hva artikkelen handler om, og som gjør at leseren blir interessert i å lese teksten. Noen ganger kan det være best å lage overskriften etter at du har skrevet teksten. Da vet du mer nøyaktig hva teksten handler om, og hvordan du kan gjøre overskriften interessant.

OPPBYGGING AV FAGARTIKKEL

Overskrift	Overskriften skal fortelle hva teksten din handler om, og fange leserens interesse.
Innledning	Innledningen skal være kort og gi en presentasjon av det fagartikkelen handler om.
Hoveddel	Hoveddelen er den delen av teksten din der du presenterer og viser de ulike sidene av temaet du skriver om.
Avslutning	Avslutningen oppsummerer det du har skrevet om i hoveddelen, og forteller hvilken konklusjon du har kommet fram til.

OPPGAVER

- 9 a Les overskriften på fagartikkelen om ufoer. Hva tror du forfatteren mener om ufoer? Diskuter med en medelev.
 - b Skriv én ny overskrift til eksempelteksten som viser at du tror ufoer skyldes noe overnaturlig, og skriv én som viser det motsatte.
 - c Lag en foreløpig overskrift til en artikkel om personen du har valgt å skrive om. Denne kan du forandre senere hvis det blir nødvendig.
- 10 a Hvilke kjennetegn ved innledning finner du igjen i fagartikkelen om ufo?
 - b Skriv om innledningen til ufo-artikkelen slik at det ser ut som om forfatteren er skeptisk til ufoer.
 - c Studer hva som skal være med i en innledning, og skriv en innledning til en artikkel om personen du valgte i oppgave 5.
- 11 Se på avslutningen av ufo-artikkelen. Hva konkluderer den med?

- Hva synes du om disse overskriftene? Blir du interessert i å lese fagartiklene i bladene?

Avsnitt og temasetninger

For at teksten din skal være ryddig og grei å lese, må du dele den inn i avsnitt. Hvert avsnitt tar for seg ett moment i disposisjonen.

- **Innrykk** —————> Avsnitt markerer du ved å starte nytt avsnitt litt inn på linja, det kaller vi innrykk. Du kan også markere avsnitt ved å hoppe over en linje.

- **Ekstra linjeskift** —————>

Et avsnitt starter gjerne med en temasetning. Det er en setning som presenterer det som akkurat dette avsnittet skal handle om. De øvrige setningene i et avsnitt kaller vi kommentarsetninger, og de kommenterer og utdyper det som står i temasetningen.

AVSNITT

Avsnitt markeres enten ved innrykk eller ved ekstra linjeskift.

Mellomtitler

Noen ganger blir fagartikkelen lang og tar for seg mange momenter. Da kan det være ryddig å dele teksten inn i underkapitler. Dem skiller vi med mellomtitler, som sier noe om hva underkapitlet tar for seg. Når mellomtitlene er gode, kan de nesten fungere som en stikkordliste for teksten.

OPPGAVER

- 12 a Finn temasetningene i fagartikkelen om ufoer.
 b Skriv et avsnitt om at du ikke tror på ufoer. Begynn med en temasetning og fortsett med tre kommentarsetninger, som underbygger temasetningen.
 c Skriv tre kommentarsetninger til denne temasetningen: «I Hessdalen i Sør-Trøndelag har man sett ufoer flere ganger.»

Førsteklasse er den diggeste tiden i livet, lissom. For det første kan man bare chille med fagene, for karakterene teller ikke før i tredje ...

▲ Kine på Kongsvik videregående har klare meninger om skole, men språket og stilen passer kanskje ikke like godt i alle sammenhenger.

Språk og stil i fagartikler

I fagartikler skal språket være saklig. Du kan for eksempel si: «Det er mange i Norge som mener at de har sett ufoer.» Hvordan oppfatter du setningen hvis du i stedet skriver «Det er mange overtroiske folk i Norge som mener at de har sett ufoer»?

Nøytral: å ikke velge side i en sak

Er du enig i at du i det andre eksemplet viser hva slags holdning du har til folk som tror på ufoer? Da er ikke språket ditt nøytralt og saklig. Det bør du unngå når du skriver en fagartikkel.

Det er ikke vanlig å bruke muntlige uttrykk i fagartikler. Unngå å si at noe er «teit» eller «sinnssykt», eller å bruke andre uttrykk som er mer vanlig å bruke når man snakker. Det er også sjelden man trenger å bruke utropstegn i denne typen tekster.

Det kan være lurt å bruke faguttrykk. Det er for eksempel mer dekkende å bruke samlebegrepet «himmellegeme», som er et faguttrykk innenfor fagfeltet astronomi, enn å snakke om «stjerner og planeter» når vi skriver om ufo-fenomenet. Tenk på at ikke alle forstår faguttrykk. Derfor må du forklare ord som kan være vanskelige å forstå for en som ikke har mye kunnskap om temaet.

Pass også på at du vet hva uttrykkene betyr før du bruker dem. Hvis du ikke forstår ordene, risikerer du å bruke dem feil. Resultatet kan bli ganske komisk, som vi ser av dette eksemplet:

TENK OVER

Hvorfor skapte sammenblanding av korpulent og kompetent forvirring? Hva tror du tilhørernes reaksjon var?

På et kurs var en av foredragsholderne en ganske rund mann. Han var en anerkjent ekspert på det området han snakket om, og ble presentert på følgende måte:

«Vi har vært så heldige å få Svein Eriksen, en meget korpulent mann, hit for å presentere dette temaet.»

Korpulent betyr tjukk eller overvektig. Det ordet som skulle vært brukt her, er *kompetent*. Det betyr kunnskapsrik.

OPPGAVER

13 Finn eksempler på faguttrykk i fagartikkelen om ufoer på side 94–95.

- 14 a Finn en setning i fagartikkelen som gir nøytral informasjon. Skriv den om slik at den gir uttrykk for din mening om temaet.
- b Skriv om utdraget med et fargerikt og muntlig språk:

Forskere som har prøvd å finne ut av fenomenet, har ikke greid å bevise at det finnes ufoer. Men det er heller ingen som har bevist at ufoer ikke finnes, så det er fremdeles et åpent spørsmål hva som ligger bak ufo-observasjoner over hele verden.

- c Se på omskrivningen din. Hva er forskjellen på de to tekstene? Hvor mange adjektiver er det i hver av dem?

Å bruke andres kunnskap

Kilder: opphav, hvor eller fra hvem man henter fakta, informasjon og kunnskap fra

Hvis du skal skrive om noe du ikke har tilstrekkelig kunnskap om, må du finne informasjon om temaet i ulike kilder. Det er mange steder å finne informasjon, og de vanligste kildene er

- Internett
- trykte kilder, for eksempel fagbøker, aviser og brev
- muntlige kilder, det vil si personer som vet noe om temaet du skal skrive om

► *Nasjonalbiblioteket i Oslo. I loven står det at alle bøker, aviser, tidsskrifter, digitale dokumenter, film, video, fotografi, kart, TV-programmer, lydbøker, musikk, noter, postkort, plakater, småtrykk og teatermateriale skal lagres her og være tilgjengelig for publikum.*

Søkemotor: data-program for søking på Internett, for eksempel Google

Husk at Google, Kvasir og liknende ikke er kilder. De er søkemotorer som du bruker for å finne fram til kildene dine, og skal ikke skrives i kildelisten.

Internett

På Internett finnes det informasjon om alt mulig. Hvis du ikke vet akkurat hvilket nettsted som kan fortelle deg det du lur på, må du bruke en søkemotor. Jo mer presist søket ditt er, desto forttere kommer du til den informasjonen du trenger.

Trykte kilder

Ofte er det i trykte medier vi finner informasjonen vi trenger når vi skal skrive en fagartikkel. Det finnes fagbøker om de fleste ting her i verden, fra hvordan man snekrer fuglekasser til hvordan hjernen vår virker. Mange typer hobbyer og interesser har også egne magasiner og tidsskrifter.

Du kan også finne mye informasjon i aviser, både dagsaktuelt stoff og artikler som handler om eldre saker.

Muntlige kilder

Noen ganger er mennesker de beste kildene. Kilden din må være en som vet mye om temaet du skriver om. Hvis du skal skrive en fagartikkel om trening og kosthold, er det fornuftig å snakke med enten en trener som kan noe om begge deler, eller kanskje med en idrettsutøver som er opptatt av temaet.

Det regnes også som en muntlig kilde hvis du mottar svar i et brev eller en e-post fra en som har god kunnskap om emnet. Hvis du har

en kilde som bor langt unna, kan dette være et godt alternativ til å besøke han eller henne.

Vær kritisk til kildene

Det er viktig at du er nøye med å sjekke at kildene dine er til å stole på. Da kan du stille noen kontrollspørsmål:

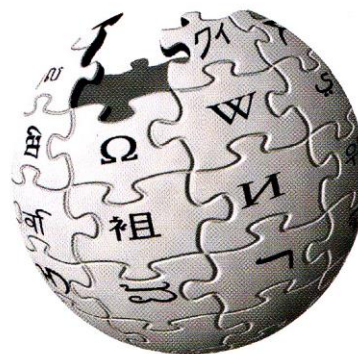
- Vet kilden mye om temaet?
- Er kilden nøytral, eller kan det hende at han eller hun ønsker å påvirke deg i en eller annen retning?
- Finnes samme informasjon flere steder? I så fall er den mer troverdig.

► *Wikipedia er et digitalt oppslagsverk på mer enn 270 språk, som skrives av frivillige fra hele verden. Innholdet kan kopieres og brukes fritt. Arbeidet med Wikipedia startet i 2001, og hver dag arbeider mennesker over hele verden med å forbedre og utvide basen.*

Vær oppmerksom på at opplysningene i trykte kilder kan være utdaterte.

Derfor er det viktig at du sjekker når informasjonen er skrevet. Kontroller informasjonen opp mot andre kilder.

Enkelte nettsteder, som Wikipedia, er åpne. Det vil si at hvem som helst kan legge inn eller redigere tekster der. Derfor er det viktig å dobbeltsjekke informasjon du finner på Wikipedia.

OPPGAVER

- 15 Tenk deg at du skal finne ut når første observasjon av ufo ble gjort i Hessdalen. Bruk en søkemotor på Internett og søk på disse stikkordene:
- Ufo.** Hvor mange treff får du? Hvilke sider er de tre øverste treffene?
 - Ufo Norge.** Hvor mange treff får du nå? Har toptreffene endret seg?
 - Ufo Hessdalen.** Hvor mange treff får du? Hvor langt ned på lista må du gå før du finner informasjon om første observasjon?
 - Første observasjon av ufo i Hessdalen.** Klarer du å finne den informasjonen du er ute etter?

- e Hvordan er det lurt å gå fram for å finne akkurat det du leter etter, når du søker på Internett?

- 16 Finn fordeler og ulemper ved å bruke åpne nettsteder som Wikipedia som kilde. Sett opp fordeler og ulemper i hver sin kolonne. Sjekk med sidemannen om dere har kommet fram til det samme. Diskuter eventuelle forskjeller. 🧠🧠
- 17 🧠🧠 Gå sammen med en annen elev. Diskuter hva som er forskjellen på trykte og muntlige kilder. Hva er fordelene ved de to typene kilder?

Oppgi kildene dine

Du skal alltid opplyse hvilke kilder du har brukt i arbeidet med en tekst. Det regnes som god skikk å vise hvor informasjonen kommer fra. I tillegg forteller det leseren hvor informasjonen finnes, slik at han eller hun kan lese videre om temaet.

Sitere: gjengi ordrett det andre har sagt eller skrevet

Hvis du siterer direkte fra en kilde, skriver du kildehenvisning i parentes rett etter det du har hentet fra kilden. Her er et eksempel:

Professor Bjørn Gitle Hauge ved Høgskolen i Østfold har gjennom flere år jobbet med å finne ut av hva som skjer i Hessdalen, og han forklarer det på denne måten:

*«Vi vet nå at lysfenomenet oppstår i en forbrenningsprosess, der hoveddelen består av oksygen og nitrogen, og vi har gjort beregninger som viser at også grunnstoffet natrium finnes med i prosessen.»
(Tønset 2007)*

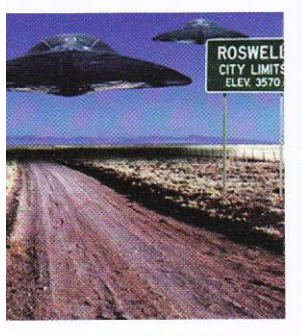
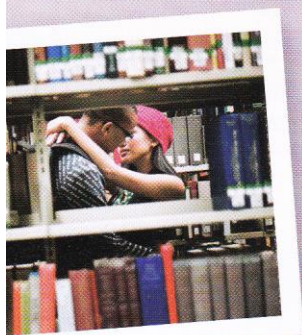
En komplett kildeliste, med alle kildene du har brukt, skal settes opp rett etter teksten din. Kildelista skal settes opp på en måte som gjør det enkelt å finne informasjonen du har brukt. I dette skjemaet kan du se hvordan de ulike typene kilder skal oppgis i kildelisten:

Kildetype	Oppsett	Eksempel
Internett	Etternavn, fornavn. Årstall. Tittel på artikkel i anførselstegn. Navn på nettsted. URL. Tidspunkt for nedlastning	Tønset, Geir. 2007. «UFO- mysteriet løst i Hessdalen». Adressa. http://www.adressa.no/ nyheter/sortrondelag/ article896060.ece . Lest 01.05.2012 kl.17.30
Bøker	Etternavn, fornavn. Årstall. Full tittel på verk i kursiv. Forlag. Utgivelsessted Lista skal settes opp alfabetisk etter forfatterens etternavn.	Sivertsen, Ole André. 2004. <i>Newton 3</i> . Aschehoug. Oslo
Avis/tidsskrift	Etternavn, fornavn. Årstall. Tittelen på artikkelen. I: Navn på avis/tidsskrift i kursiv. Utgivelsesdato: sidetall	Skarpjordet, Odd: «Jakter VM-tur og gullklokke». I: <i>Gudbrandsdølen Dagningen</i> . 05.06.2009: 32–33.
Muntlige kilder	Etternavn, fornavn. Årstall. Samtaledato	Ødegård, Knut Jørgen Røed. 2012. Samtale 22. 04.2012

OPPGAVER

- 18 a** Hvor har forfatteren av ufo-artikkelen funnet informasjon til teksten sin?
- b** Hvilke kildetyper ville du brukt dersom du skulle skrive om følgende personer: Olav den hellige, Michael Jackson, Napoleon og statsministeren i Norge.
- c** Hvorfor ble svarene så forskjellige i oppgave b?
- 19 a** Hva er den opprinnelige betydningen av ordet kilde? Bruk ulike kilder for å finne svaret på spørsmålet.
- b** Hvorfor tror du vi bruker begrepet «kilder» om steder vi kan finne informasjon?
- 20** Tenk deg at du skulle bruke eksempelteksten om ufo som kilde til en fagartikkel. Hvordan ville kildehenvisningen sett ut?

110 | Fabel 8 Fagartikkel

Å SKRIVE FAGARTIKKEL

- Tenk igjennom dette før du begynner å skrive:
 - Hva er det viktigste du vil få fram i fagartikkelen din?
 - Hvilke mottakere er fagartikkelen beregnet på?
- Skriv ned alt du kommer på om temaet.
- Systematiser ideene dine, for eksempel i et strukturert tankekart.
- Finn informasjon om temaet ditt. Bruk flere ulike kilder.
- Sorter momentene ved hjelp av en disposisjon. Du kan gjerne ta utgangspunkt i disposisjonsforslaget nedenfor og tilpasse det til momentene dine.

Innledning	Presentasjon av temaet du skal skrive om, og bakgrunnen for at du skriver om det
Hoveddel	Vis hva du mener er viktig, hvilke spørsmål du har, og hvilke svar du finner, for å belyse temaet ditt fra flere sider. Del teksten din inn i avsnitt. Hvert avsnitt starter med en temasetning.
Avslutning	Hva kom du fram til? Oppsummering og avslutning

- Skriv en engasjerende overskrift som får leseren interessert i å lese teksten din. Overskriften skal si noe om temaet i teksten.
- Bruk disposisjonen til å skrive et førsteutkast av fagartikkelen.
- Gå sammen med en skrivevenn og les førsteutkastene for hverandre. Skriv ned punktene i sjekklista på et ark, og vurder ett og ett punkt. Skriv kommentarer som skrivevennen din kan bruke for å forbedre teksten sin når andreutkastet skal skrives.

Sjekkliste	Ja	Nei	Kommentar
Overskrift som vekker interesse og sier noe om innholdet			
Innledning med presentasjon av temaet			
Saklig språk			
Inndeling i gode avsnitt som begynner med temasetninger			
Tydelig avslutning med konklusjon eller oppsummering			
Bruk av flere kilder			
Riktig kildeliste			
Fullstendige setninger			
Tegnsetting			
Rettskriving			

- Skriv et nytt utkast ved hjelp av responsen du har fått.

MÅLOPPGAVE

21 Bruk informasjonen og notatene du har lagd underveis i kapitlet, og skriv fagartikkelen om den personen du har valgt. Bruk læringsplakaten til hjelp når du skriver.

På nett

På elevnettstedet finner du følgende ressurser til dette kapitlet:

- Læringsplakatene
- Egenvurderingsskjema
- Eksempel på kildeliste
- Kapittelquiz
- Digitale oppgaver

www.lokus.no/direkte/fabel/

LOKUS

I mål?

- Når tror du at du kommer til å lese fagartikler senere?
- Når passer det bedre å skrive en fagartikkel enn andre saktekstsjangere?
- Hva er de viktigste sjangertrekkene for fagartikler?
- Hvilke råd vil du gi til en som skal skrive en fagartikkel?